

Звіт з семінару
Культура якості на практиці:
досвід Шотландії та Університету м. Единбург
(Quality culture in practice: Scotland and the University of Edinburgh)
5-6 жовтня 2017 року

Назва заходу: Семінар для експертів з реформування вищої освіти
«Культура якості на практиці: досвід Шотландії та Університету м.
Единбург»

Термін проведення: 5-6 жовтня 2017 року

Місце проведення: Університет м. Единбург (Шотландія, Велика Британія)

Учасники від України:

- **Добко Тарас**, перший проректор УКУ, доцент, Національний експерт з реформування вищої освіти;
- **Ставицький Андрій**, доцент, координатор ЄКТС Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Національний експерт з реформування вищої освіти.

Програма: <http://supporthere.org/edinburgh2017>

Матеріали: <http://supporthere.org/edinburgh2017/page/documents-presentations-1>

Ключова інформація:

Основною метою проведення навчального візиту було поширення інформації про ESG 2015 на практиці в конкретній установі, особливо в частині внутрішнього забезпечення якості. Передбачалося обговорити питання управління культурою якості в навчальних установах, визначити ролі всіх стейкхолдерів (студенти, співробітники та інші зацікавлені сторони), організаційну відповідальність за створення та підтримку культури якості, розглянути практику пов'язання внутрішньої якості з зовнішньою системою гарантування якості країни.

Учасники заходу:

Більше 30 учасників зі Східної Європи, країн Центральної Азії та Близького Сходу, Балканського регіону були запрошені на семінар. Слід зазначити, що до події було проведено спеціальне попереднє опитування серед учасників. Це допомогло прояснити труднощі в розумінні сучасного етапу гарантування якості в університетах. Кожна країна була представлена одним або двома особами, що дозволило зробити знайомство з ними набагато простішим, ніж на інших аналогічних заходах.

Опис і ключова інформація:

Головним лейтмотивом семінару було доведення факту, що якість не є віртуальною частиною роботи, а має бути доданою вартістю для кожного студента. Насправді, саме такий підхід робить вивчення культури якості економічно доцільним та важливим. Внаслідок цього, будь-які дії з покращення якості навчання розглядають у макроекономічному масштабі як стимулювання всієї економіки. Такий підхід вимагає постійного удосконалення всіх складових якості на всіх її рівнях. Головна ціль будь-якої діяльності із забезпечення якості – розширення та покращення якості студентського досвіду. Це має бути сакраментальним питанням при запровадженні будь-яких змін і заходів із забезпечення якості.

Надзвичайно важливим є проведення постійного моніторингу освітніх програм, навчальних курсів, методики викладання. Щороку ректорат Університету м. Единбург визначає кілька основних завдань, спрямованих до освітніх програм, щодо покращення викладання і навчання. Щороку програми звітують про проведені заходи і отримані результати. В наших університетах варто налагодити практику постановки цілей покращення викладання і навчання перед нашими освітніми програмами і звітності щодо їх реалізації. З кожного аудиту, опитування, оцінки треба робити управлінські висновки, їх впроваджувати і комунікувати, які зміни внаслідок цього відбулися. Це має стати частиною університетської культури і практики. Слід взяти собі за правило, що

ніякого опитування не слід проводити, якщо ми не готові впроваджувати якісь зміни. Потрібно інвестувати час і зусилля у подальші дії.

Велика роль надається викладанню та підвищенню його якості, оскільки це розглядається як стратегічне завдання університету. Для цього в університеті м. Единбург розроблений спеціальний документ, що визначає необхідні якості викладача кожного рівня. Детальніше з ним можна ознайомитися за посиланням: http://www.docs.csg.ed.ac.uk/HumanResources/ExemplardocumentSE_Jul15.pdf.

Незважаючи на увагу до якісних показників вимірювання якості освіти, в цьому університеті почали застосовувати кількісні, зокрема, відсоток студентів, що здали іспит. Також варто акцентувати увагу, що іспити зараз проходять анонімно та за участю двох викладачів (один з них зовнішній, який потім пише рецензію на іспит та його структуру, але не втручається у процес оцінювання).

Також у Великій Британії значні кошти виділяють на підвищення кваліфікації викладачів. В Единбурзькому університеті існує навіть спеціальний Інститут розвитку викладачів (*Institute for Academic Development*). Він пропонує різноманітні можливості для удосконалення майстерності викладачів (<http://www.ed.ac.uk/institute-academic-development/learning-teaching/cpd/cpd>).

Цікавою є практика так званої Единбурзької викладацької нагороди (Edinburgh Teaching Award, <http://www.ed.ac.uk/institute-academic-development/learning-teaching/cpd/teaching-award>). Насправді, це не конкурс на кращого викладача, а цікава програма професійного розвитку викладачів в Університеті Единбургу, закінчення якої дає високий публічний статус і є важливим елементом для академічного зростання викладача на вищу посаду. Частиною програми є написання так званого "reflective blog" про свій викладацький досвід і найкращі практики викладання. Таким чином в університеті запроваджують тему кращого викладання у публічний дискурс.

Всі викладачі наразі змушені брати участь у трьох видах діяльності: викладання, дослідження, адміністрування та академічне лідерство. Підвищення можливе лише при досягненнях у всіх цих сферах.

Значну роль у підвищенні якості освіти відіграють студенти. По-перше, вони здійснюють опитування всередині кожного курсу (Mid-course student

feedback), щоб викладач міг подивитися на себе очима студентів ще під час курсу та оперативно змінити щось у разі гострої потреби. По-друге, студенти надають свій фідбек по закінченні кожного курсу, а також університету (Національне опитування), беруть участь у спеціальних комісіях по удосконаленню кожної дисципліни. По-третє, Студентська асоціація університету м. Единбург має свої номінації для найкращих викладачів: Student-Led Teaching Award (<https://www.eusa.ed.ac.uk/representation/campaigns/teachingawards/>). Можливо, слід запровадити цей досвід в Україні. Також варто відзначити, що університет виділяє тільки на студентський союз 2,7 млн. фунтів на рік, що є величезною сумою в рамках нашої країни.

Незважаючи на студенто-центрований підхід, на неймовірно високі можливості для залучення студентів, реально активну роботу веде лише близько 5-10% студентів. Інші приходять лише на навчання. Навіть фідбек надають лише близько половини студентів (в кращому випадку). Це пояснюється демократією: хочеш береш участь, не хочеш – не береш. Проте говорити про високий рівень залучення та репрезентативні результати – не доводиться.

Слід зазначити, що в шотландській системі є зовнішня акредитація закладу в цілому, проте немає зовнішньої акредитації окремих освітніх програм. Це зобов'язується робити сам університет. Відповідно університет м. Единбургу має модель забезпечення якості освітньої програми: (1) створення і запуск програми; (2) щорічний моніторинг по виставлених наперед цілях покращення програми; (3) періодичний аудит програми та її результативності на виході. Без сумніву, йдеться не про те, щоб знайти помилки і когось карати, а про підхід вдосконалення, при якому необхідно перебувати в постійному режимі покращення програми і навчального досвіду студентів.

Можна також відзначити і певні складнощі, з якими зустрічається університет. Зокрема було відзначено, що система рейтингування досліджень наразі фактично не виконує своєї ролі. Всі журнали були проранжовані за якістю досліджень, а викладачів та університет оцінювали за кількістю публікацій у журналах відповідного рейтингу. Ця система призвела до викривлення

результатів та не зовсім чесного представлення відповідних науковців у журналах. Зараз планується систему модифікувати.

Висновки і пропозиції/рекомендації для України:

1. Продовжити просвітницьку роботу для усвідомлення, що першочергову відповідальність за якість несе сам навчальний заклад, а система зовнішнього забезпечення якості має служити вишам для того, щоб їхня система внутрішнього забезпечення якості давала результат.
2. Запровадити принцип закриття кола "Close the loop". З кожного аудиту, опитування, оцінки треба робити управлінські висновки, їх впроваджувати і комунікувати, які зміни внаслідок цього відбулися. Це має стати частиною університетської культури і практики.
3. Важливо визначитися, яка інформація з точки зору забезпечення якості є найбільш релевантною і зручною для відображення ситуації в даному навчальному закладі, і навчитися її регулярно збирати і аналізувати
4. Впровадити систему щорічного моніторингу програм з залученням зовнішніх експертів не на формальних засадах, що допоможе суттєво їх удосконалити.
5. Сприяти залученню студентів до всіх форм надання фідбеку та участі у модернізації освітніх програм та курсів.
6. Розглянути доцільність запровадження в наших вишах аналога до CPD (Continuing Professional Development) Framework, як внутрішньої системи підвищення кваліфікації викладачів, а також стимулювати практику обов'язкового стажування на базі зовнішніх організацій, що сприятиме реальному підвищенню якості викладання.
7. Розширити залучення викладачів до адміністративної роботи та лідерства в проектах.